

**บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4
ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด***
**ROLES OF PROMTING BUDDHIST AFFATRS BASED ON 4 VIRTUES
FOR A GOOD HOUSEHOLD LTFE OF ROI ET OFFICE OF BUDDHISM**

เกษสุดา นามปัญญา¹, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า²
Ketsuda Narmpanya¹, Pornpimol Pochailar²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Email : ketsuda.narmpanya1976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ พรรษา และระดับการศึกษา 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวการพัฒนาบทบาทเพื่อส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะสงฆ์ในเขตการปกครองของจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 364 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) รองลงมา ด้านการปกครอง (ขันติ) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการศาสนศึกษา (ทมะ) 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา โดยรวม ด้านการปกครอง (ขันติ) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักพร้าวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ควรมีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับปัญหา หรือจุดบกพร่อง เพื่อที่ในครั้ง

ต่อไปจะได้ปรับปรุง พัฒนามากขึ้น ควรสนับสนุนรูปแบบการสอนและเผยแพร่หลักธรรมคำสอนด้วยวิธีการที่ทันสมัยโดยผ่านสื่อออนไลน์ ควรจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการศาสนศึกษา ทั้งแผนกบาลี แผนกธรรมและปริยัติสามัญ ตลอดจนการช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาต่างๆ ให้มากขึ้น ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือผู้ยากไร้และประสบภัย ควรมีการจัดกิจกรรมรักษาความสะอาดภายในวัด จัดการงบประมาณไปสนับสนุนจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ นักเรียนที่เป็นคนดี และเรียนดี แต่ด้อยโอกาสในการศึกษา

คำสำคัญ : บทบาท; การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา; หลักฆราวาสธรรม 4

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the level of promoting Buddhist Affairs based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism 2) to study and compare the roles for promoting Buddhist Affairs based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism, classified by age, years of ordination, education level 3) to study the recommendations for the development of roles for promoting Buddhist Affairs based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism. It was a Descriptive Study. The population used in this research were 6,372 clergy in the administrative area of Roi Et province. Assigned the sample, using the Krejcie & Morgan formula, 364 samples were obtained. There were 364 samples. The instrument used for data collection was a questionnaire with a 5-level estimation scale. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and One-way ANOVA analysis of variance (F-test).

The results showed that: 1. The role of promoting Buddhist affairs based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism, overall and side was at a high level. When considering each aspect, sorted from the highest aspect to the lowest averages, namely: Social welfare education (Tama), followed by Administration (Khanti), and the side with the lowest mean was religious studies (Tama). 2. The results of the comparison of the level of opinions on the roles for promoting Buddhist Affairs based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism, classified by age, years of ordination, education level. Overall, level of education, administrative (Khanti) and welfare education, (Tama), the clergy with an education level below bachelor's degree and Bachelor's and the Master degree had different opinions at the .05 level of significance 3. Suggestions on the roles in promoting in Buddhist affairs

based on 4 Virtues for a Good Household Life of Roi Et office of Buddhism found that there should be an inspection and evaluation of the performance regularly for as to know about the problems or bugs in order to improve and develop more next time, teaching and dissemination of doctrines with modern methods through online media, Religious education promotion, Pali department, or Dharma should be organized, throughout helping to support various educational institutions to be more coordinating with relevant agencies, helping the poor and suffering, there should be activities to maintain cleanliness within the temple, manage the budget to support the establishment of an education and fun at the primary, secondary, and higher education levels for the benefit of students who were good people and study well but were disadvantaged in education.

Keywords : Role; 2.Promoting Buddhist Affairs; 4 Virtues for a Good Household Life

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ด้วยคนไทยส่วนใหญ่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบันที่ชาติไทยเรามีความมั่นคง ดำรงเอกราช มีอธิปไตยเป็นอิสระเสรี อยู่ได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ก็ด้วยคนในชาติยึดมั่นอยู่ในสามัคคีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างสามัคคีธรรมระหว่างคนในชาติ ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้น หลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศชาติการบริหารกิจการพระศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักร ต้องประสานกัน เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลในฐานะผู้รับสนองพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจการทางศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถือว่าเป็นองค์การหลักในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาสู่ความมั่นคง สังคมดำรงศีลธรรม นำสันติสุขอย่างยั่งยืน เป็นหน่วยงานราชการระดับกรมไม่สังกัดกระทรวงใด โดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐบาล โดยการเสริมสร้างให้สถาบันและกิจการพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ คู่คุณธรรม จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมพร้อมทั้ง เผยแพร่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง ตลอดจนดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก และพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสถาน

และศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

จากกระแสสังคมปัจจุบันที่ต้องการให้เกิดการปฏิรูปขึ้นในทุกองค์กร ไม่เว้นแม้กระทั่งวงการพระพุทธศาสนา และจากสาเหตุของปัญหาการนำพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตประจำวันอาจจะมีรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่สมควร และปัญหาจากองค์กรศาสนา โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้รับการยกย่องนับถือว่า “เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ” บางรูป ได้ประพฤติไม่เหมาะสม ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งศรัทธา มีการดัดแปลงหลักธรรมคำสอนผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง สงฆ์มีการจัดระดมความคิดเห็นจากคณะสงฆ์ในเขตปกครองทุกหน กำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยถ่ายทอดสู่ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด มีบุคลากรจำนวน 16 อัตรา เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีภารกิจหลักในการสนองงานคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด มีทั้งหมด 20 อำเภอ มีจำนวนวัด รวมทั้งหมด 1,651 วัด เพื่อให้การสนองงานคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 มาปรับใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้านของคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากภารกิจดังกล่าว บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจ จำเป็นที่ต้องมีหลักธรรมสำหรับจัดการกับปัญหาต่างๆ ในองค์กร รวมถึงสามารถจัดวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่มากกระทบ และหลักธรรมที่จะสามารถจัดวุฒิภาวะทางอารมณ์ได้ คือ หลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่ง ประกอบไปด้วย หลักสัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ หลักทมะ หมายถึง การข่มใจ หลักขันติ หมายถึง ความอดทน หลักจาคะ หมายถึง ความเสียสละ โดยเห็นว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ไม่เพียงแต่การการแก้ไขปัญหาในที่ทำงานเท่านั้น ยังเป็นการแก้ไขปัญหาทางครอบครัว และ สังคม ได้อีกด้วย (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่จะสนองงานคณะสงฆ์ จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทการส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา ตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งผลการศึกษานำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ดให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ พรรษา และระดับการศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวการพัฒนาบทบาทเพื่อส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 คณะสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 คณะสงฆ์ที่มีพรชชาติต่างกันมีบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.3 คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้ทราบระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์จำแนกตามอายุ พรชชาติ ระดับการศึกษาทางโลก และทางธรรม

4.3 ได้ทราบแนวทางบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด

4.4 ได้นำข้อมูลวิจัยไปเป็นสารสนเทศบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งฝ่ายธรรมยุต และมหานิกาย 20 อำเภอ จำนวนพระสงฆ์ทั้งสิ้น 364 รูป กำหนดขนาดตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นสัดส่วน โดยใช้เทียบตาราง เครจซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan (นิภา เมธาวีชัย, 2543) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปลายัส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรชชาติ ระดับการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด การตรวจสอบ

คุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และทดลองใช้กับพระสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งฝ่ายธรรมยุต และมหานิกาย จำนวน 20 อำเภอ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติ F-test

6. ผลการวิจัย

6.1 ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	ระดับบทบาท			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านการปกครอง (ขันติ)	3.85	0.30	มาก	2
2) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (สัจจะ)	3.73	0.33	มาก	5
3) ด้านการศาสนศึกษา (ทมะ)	3.69	0.29	มาก	6
4) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (จาคะ)	3.84	0.25	มาก	3
5) ด้านการสาธารณูปการ (ขันติ)	3.82	0.32	มาก	4
6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ)	3.95	0.23	มาก	1
รวม	3.81	0.11	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.23) รองลงมา ด้านการปกครอง (ขันติ) ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.30) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการศาสนศึกษา (ทมะ) ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.29)

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา โดยรวม ด้านการปกครอง (ขันติ) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ)

คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการปกครอง (ขันติ) ควรมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับปัญหา หรือจุดบกพร่อง เพื่อที่ในครั้งต่อไปจะได้ปรับปรุง พัฒนามากขึ้น ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (สัจจะ) ควรมีการร่วมมือกับ เข้าร่วมกับ หลากๆ ฝ่ายสนับสนุนรูปแบบการสอนและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยวิธีการที่ทันสมัยโดยผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงทุกวัยได้ง่ายขึ้น ด้านการศาสนศึกษา (ทมะ) ควรจัดให้มี กิจกรรมการส่งเสริมการศาสนศึกษา ทั้งแผนกบาลีแผนกธรรมและปริยัติสามัญ ตลอดจนการช่วยเหลือ เกื้อกูลสถาบันการศึกษา ต่างๆ ให้มากขึ้น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (จาคะ) มีการช่วยเหลือเพื่อ ประชาชนทั่วไปให้เป็นความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือผู้ยากไร้และประสบภัย ด้านการสาธารณูปการ (ขันติ) ควรมีการจัดกิจกรรม การทำความสะอาดที่บ่อยครั้ง การรักษาความสะอาดภายในวัด ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) ควรมีการจัดการงบประมาณไปสนับสนุนจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ การศึกษา ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ นักเรียนที่เป็นคนดี และเรียนดี แต่ด้อยโอกาสในการศึกษา

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

7.1 ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการงานโดยตรงและงานพิเศษที่ควรจะต้อง กระทำ หรือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่ คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม ซึ่งบทบาทเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือ ตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างไร อย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติบทบาท และ สถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือ สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่น อย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการ ปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดง บทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่ง ๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาท มากมายโดยบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง (ขันติ) 2) ด้านการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา (สัจจะ) 3) ด้านการศาสนศึกษา (ทมะ) 4) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (จาคะ) 5) ด้านการสาธารณูปการ (ขันติ) 6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) โดยการประยุกต์ใช้หลัก ฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ แปลว่า ความสัตย์ ความซื่อ 2) ทมะ แปลว่า ฝึกตน ช่มจิต และรักษา ใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ 3) ขันติ แปลว่า อุดทน ไม่ใช่เพียงแต่อดทนกับ

คำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส

4) จาคะ แปลว่า เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนิสัยไม่ดีต่างๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) สอดคล้องกับแนวคิดของ สัจจิตรา ส่งานेत्र (2529) ได้กล่าวถึงบทบาทแนวโครงสร้างทางสังคมว่าบทบาทที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นในสังคม ถูกคาดหวังว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้น ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้น และบุคคลอื่น ๆ ก็จะถูกคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คาดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ส่วนบทบาทแนวปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะให้ความสำคัญกับกระบวนการที่บุคคลจะทำความหวังก็ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจรัญ ฐิริโกวิท (2563) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี เชิงพุทธบูรณาการ ผลจากการศึกษาพบว่า 1) ด้านการปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย ข้อบังคับ มีหลักอภิธานิยธรรมเข้ามาบูรณาการ 2) ด้านการศาสนศึกษา จัดการศึกษา พระปริยัติธรรมให้กับพระภิกษุสามเณร มีหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการ 3) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน มีหลักสังคหวัตถุเข้ามาบูรณาการ 4) ด้าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกาศพระพุทธศาสนา มีหลักพุทธวิธีการสอนเข้ามาบูรณาการ 5) ด้านการสาธารณูปการ พัฒนาคณะสงฆ์ มีหลักพรหมวิหารและหลักภวณาเข้ามาบูรณาการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเหลือสังคมทางจิตใจและวัตถุ มีหลักสารณียธรรมเข้ามาบูรณาการ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่โดดเด่นมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์เป็นการให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรมแก่ประชาชน ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาที่วัด คณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐ ในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน ได้รับการศึกษา หลักการศึกษา สงเคราะห์เป็นการกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและ เยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกช่วงชั้น สนับสนุนเหตุปัจจัยอันนำไปสู่ความก้าวหน้าด้านการศึกษาสงเคราะห์ สนับสนุนจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งให้พระภิกษุ สามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิม หรือวันหยุดอื่น ๆ) ศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือ เอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัดการให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดินวัด หรือที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษา ของรัฐ หรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่าง ๆ การให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กกำพร้า การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาใน

ระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแผ่ศีลธรรมใน โรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูปลัดอาทิตย์ อดตเวที (ชองดี) (2546) กล่าวว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์หมายถึงการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบ ต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้ สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียนเป็นต้นการสาธารณสุขสงเคราะห์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา โดยรวม ด้านการปกครอง (ขันติ) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะสงฆ์ในเขตการปกครองของจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา มีทัศนคติต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการปกครอง(ขันติ) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ (ทมะ) คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับระดับปริญญาตรีและปริญญาโทมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปทยานนท์) (2560) บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามความเห็นของพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษาต่างกัน ไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพระสงฆ์ที่มี การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และ การศึกษบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ด้านการสาธารณูปการ 3) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5) ด้านการปกครอง 6) ด้านการศาสนศึกษา ดังภาพที่ 1

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างและ พัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับคณะสงฆ์

9.3.2 ควรศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

9.3.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

10. บรรณานุกรม

- นิภา เมธาวีชัย. (2543). **วิทยาการวิจัย**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที (ของดี). (2546). **การศึกษาแนวคิด และวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนินสีธิ์ สุทธิจิตฺโต (ภูเมศโปสยานนท์). (2560). **บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์. ฟรินด์ติ้งแมส โปรดักส์.
- พระมหาจรัญ ฐิริโกวิท. (2563). **แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี เชิงพุทธบูรณาการ**. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 16(1). 104-117.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). **แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560-2564**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.